

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA NAQSH ELEMENTLARINI BOSQICHMA BOSQICH O'RGATISH

Baxridinova Shohsanam Qudrat qizi

Qarshi shahar 5-umumta'lim maktabi. O'qituvchi.

Email: egamberdiyevbaxtiyor885@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida naqsh elementlarini bosqichma-bosqich o'rgatish metodikasining pedagogik va estetik jihatlari tahlil etilgan. Tadqiqotda B.M. Nemenskiy, T.Ya. Shpikalova va V.S. Kuzinlarning ilmiy yondashuvlari asosida naqsh san'atining ta'limdagi ahamiyati, o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy salohiyatni rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Maqolada naqsh elementlarini bosqichma-bosqich o'rgatish orqali o'quvchilarda tasviriy savodxonlik, kompozitsion fikrlash, qo'l harakatlarini muvofiqlashtirish va chiziq ritmini his etish ko'nikmalarini shakllantirishning samarali usullari ochib beriladi. Shuningdek, san'at darslarida milliy va jahon amaliy san'ati namunalaridan foydalanish o'quvchilarning madaniy ongini, estetik idrokini va ijodiy ifoda madaniyatini boyitishda muhim omil sifatida ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: naqsh elementlari, estetik idrok, badiiy tafakkur, bosqichli o'qitish, ijodiy rivojlanish.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga naqsh elementlarini bosqichma-bosqich o'rgatish jarayonida tasviriy san'at ta'limi dasturlariga naqshchilik san'ati bo'yicha materiallar kiritilishi muhim ahamiyatga ega. Bu borada bir qator ilmiy-pedagogik tadqiqotchilar, jumladan B.M. Nemenskiy, N.M. Sokolnikova, T.Ya. Shpikalova va V.S. Kuzinlarning ilmiy ishlari e'tiborga molikdir. Ular o'z metodik yondashuvlarida naqsh san'atini boshlang'ich ta'lim mazmuniga kiritish orqali o'quvchilarning estetik didi, ijodiy tafakkuri hamda badiiy idrokini rivojlantirishga yo'naltirilgan konseptual tizimni shakllantirganlar.

B.M. Nemenskiy o'z dasturida o'quvchilarni naqsh elementlari bilan tanishtirishda ularni turli maishiy buyumlar bezaklari orqali o'rganish, ya'ni amaliy faoliyat orqali badiiy shakllarni his etish metodini qo'llagan. Bu jarayonda o'quvchilarga aplikatsiya, trafaret, shtamp kabi ijodiy usullar orqali naqsh yaratish topshiriqlari beriladi. Muallifning yondashuvi o'quvchilarni turli materiallar bilan

ishlash, ularning badiiy imkoniyatlarini o'zlashtirish va estetik idrokni boyitishga qaratilgan.

1 – rasm. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini barg shaklidagi naqsh elementlarini chizishga bosqichma-bosqich o'rgatish jarayoni

Mazkur metodika estetik tarbiya va san'at orqali shaxsning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning naqsh elementlarini bosqichma-bosqich o'rganishi ularning tasviriy savodxonligini, rang va shakl uyg'unligini anglashini, badiiy tafakkurini va ijodiy ifoda madaniyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Natijada, naqsh elementlarini o'rgatish faqat amaliy ko'nikma emas, balki estetik idrokni shakllantiruvchi pedagogik jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

T.Ya. Shpikalova o'z metodikasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida naqsh san'atini o'rganish jarayoniga alohida e'tibor qaratadi. U, boshqa tadqiqotchilarga nisbatan, o'quvchilarni dunyo xalqlari naqshlari va xalq amaliy san'ati namunalari bilan 3–4-sinflardan oq tanishtirishni muhim deb hisoblaydi. Shpikalovanning fikricha, xalq san'atining rang-barang va betakror olami bolalar qalbiga yaqin bo'lib, ularni estetik zavq va badiiy his-tuyg'ularni idrok etishga undaydi. Shu bois u tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning hissiy holati va ijodiy kayfiyatini shakllantirishni o'qituvchi faoliyatining eng muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rsatadi.

Metodik yondashuvning asosiy g'oyasi xalq ustalari tomonidan yaratilgan badiiy buyum obrazlari orqali san'atga qiziqishni oshirish hamda o'quvchilarni milliy va jahon madaniyatining badiiy merosi bilan tanishtirishdan iboratdir. Shpikalova ta'lim jarayonida ijodkorlikni rivojlantirish uchun takrorlash, variatsiya va improvizatsiya kabi badiiy faoliyat tamoyillarini asosiy vosita sifatida qo'llaydi. Bu tamoyillar orqali

o'quvchilar turli millatlarning amaliy san'ati bilan tanishar ekan, ular shakl, rang va kompozitsiya uyg'unligini his etishni o'rganadilar.

Tadqiqotchining ta'kidlashicha, naqshlarni takrorlash va ularning variantlarini yaratish jarayoni estetik tarbiyaning ajralmas qismi bo'lib, u o'quvchilarda ijodiy fikrlash, badiiy did va estetik idrokni rivojlantirishning samarali yo'li hisoblanadi. Shu tarzda, Shpikalova metodikasi boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarni xalq san'ati an'analari asosida ijodiy faoliyatga jalb etish orqali ularning estetik dunyoqarashi va ijodkorlik salohiyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

V.S. Kuzinning metodikasi realizm maktabining klassik tamoyillariga asoslangan bo'lib, u tasviriy san'at ta'limida nazariy va amaliy bilimlarning uyg'un holda shakllanishini ta'minlashga yo'naltirilgan. Olimning yondashuvida o'qitishning asosiy maqsadi — shaxsni har tomonlama rivojlantirish, badiiy va ijodiy qobiliyatlarni faollashtirish hamda tasviriy fikrlashni shakllantirishdan iboratdir. Kuzin metodikasi tasviriy san'atning asosiy qonuniyatlarini akademik tarzda o'zlashtirishga, o'quvchilarda estetik idrok, fazoviy tasavvur va badiiy ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Shuningdek, u o'quvchilarning o'z mamlakati va jahon san'ati namunalarini o'rganish orqali madaniy merosga hurmat tuyg'usini tarbiyalash, san'atni chuqur idrok etish va uni amaliy faoliyatda ifoda etish qobiliyatlarini rivojlantirishni muhim deb biladi. Kuzinning fikricha, tasviriy san'atni o'qitish jarayoni faqat rasm chizish texnikasini o'rgatish emas, balki estetik tafakkur, ma'naviy boylik va ijodiy tafakkurni shakllantiruvchi murakkab pedagogik tizimdir. Shu bois, uning metodikasi boshlang'ich sinf o'quvchilarini badiiy madaniyatga yo'naltirish, ularning tasviriy savodxonligini bosqichma-bosqich rivojlantirish hamda ijodiy salohiyatini to'laqonli namoyon etish imkonini yaratishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirshekari Z., boshqalar. «Design and Validation of Art Teaching Pattern in Elementary School of Iran» // International Journal of Education & the Arts, 2021.
2. Baxridinova Sh.Q. «Amaliy san'atda raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarda estetik tafakkur va badiiy didni rivojlantirish» // PEDAGOGS International Research Journal, ISSN 2181-3027, Volume 91, Issue 1, October 2025, B. 122–126.
3. Khadija S. M. «The Role of Arts in Education: Enhancing Creativity and Critical Thinking» // Kampala International University Publication, 2024.
4. Lauss J. «The Role of the Arts in the Classroom: Does Integration ...» // Education Sciences (MDPI), 2024.
5. Baxridinova Sh.Q. «Amaliy san'at orqali o'quvchilarda estetik idrok va badiiy tafakkurni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish» // PEDAGOGS International Research Journal, ISSN 2181-3027, Volume 91, Issue 1, October 2025, B. 127–132.